fahs

FAHS * NUMMER 3 * SEPTEMBER 1993

Stofmangel

Det er ikke nogen let opgave at være redaktør af det lille skrift, De nu sidder med i hånden. Hvad der skulle være et lystbetonet arbejde er alt for ofte et surt slid! Hvorfor? Fordi vi i udtalt grad mangler stof.
Redaktionens opgave er at indsamle, redigere, trykke og distribuere - det gør vi endda meget gerne, for vi synes det er et morsomt og vedkommende arbejde. Men altfor ofte -næsten altid- må vi også selv producere det stof, der skal i bladet - og her slår vores tid, kræfter - og viden ikke til. Vi må have hjælp fra alle Jer, der sidder rundt omkring i amtet og beskæftiger Jer med de mange, forskellige historiske emner.
Vi har fornylig sendt et nødråb til ikke mindre end 53 museer, arkiver og historiske foreninger i amtet om at komme med stof til bladet i form af mindre artikler/notitser, anmeldelser, nyheder om udstillinger og publikationer, fotos m.m. - kort sagt alt, hvad der kan være af interesse for vores medlemskreds.
Men med disse linjer skal nødråbet også bringes videre til vore medlemmer, for vi er ikke i tvivl om, at mange af Jer beskæftiger Jer med - eller falder over interessante »materier« som også hører hjemme i vores blad. Kom endelig med det - og er De ikke vant til at skrive, hjælper redaktionen gerne med at renskrive og file teksten til sprogligt. Det er de mange, små/mindre historier vi er ude efter. De mere omfattende historier, der hører hjemme i vores årbog, skorter det ikke på. Her har vi allerede fyldt op helt frem til 1995-årbogen (-og her er iøvrigt meget at glæde sig til).
Vi ser frem til at denne henvendelse resulterer i et væld af spændende, interessante og fornøjelige historier - ikke blot nu, men også fremover, så vi fortsat kan opfylde vort mål: At udgive 4 gode og læseværdige numre af FAHS om året.

Venlig hilsen Poul Korse

fahs

FAHS er et medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund og udkommer 4 gange årligt. Artikler til bladet sendes til FAHS, sekretariatet, Stjernegade 6, 3000 Helsingør.

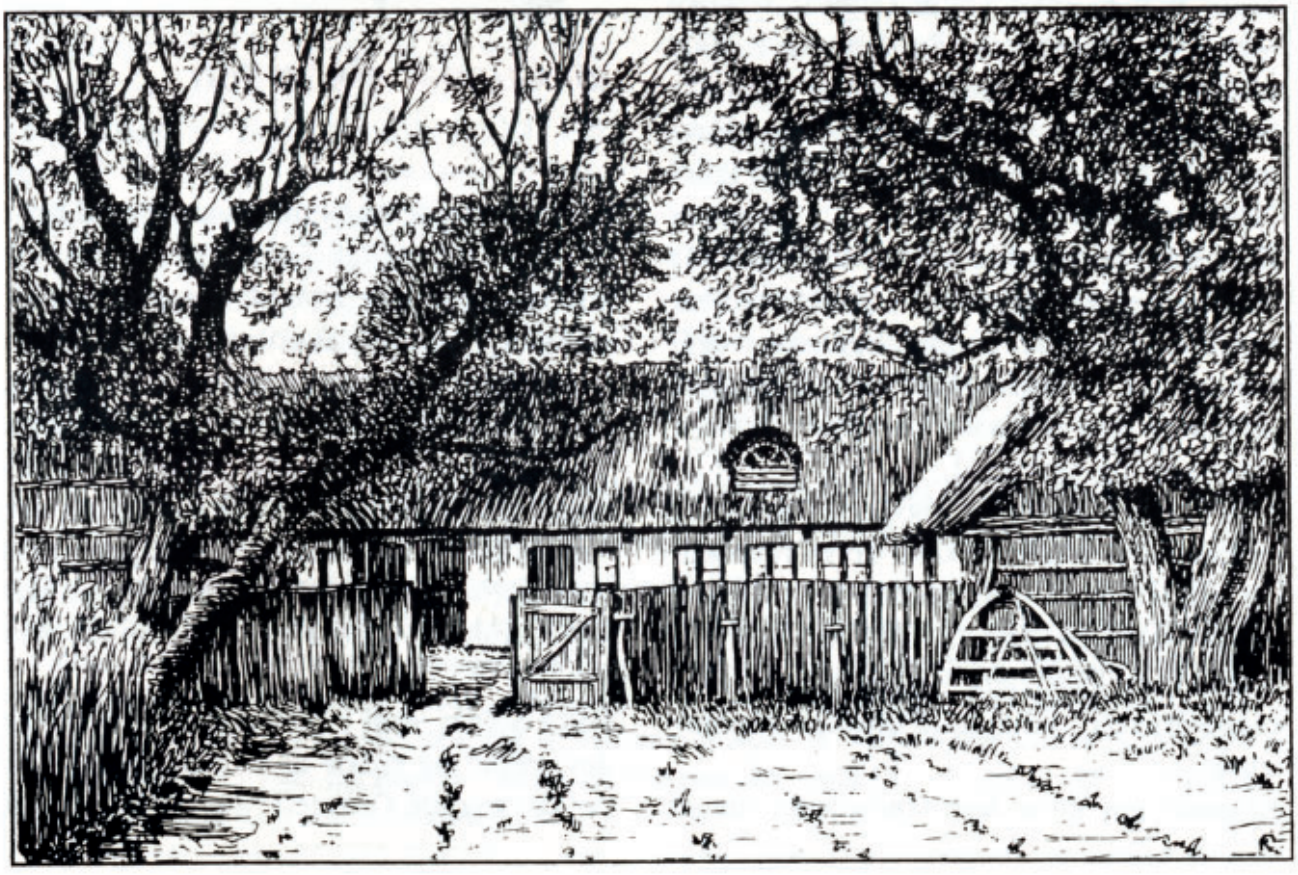
REDAKTION
Poul Korse (ansvarshavende)
Lars Bjørn Madsen
Eva Deichmann
Tryk: A-Print, Espergærde.
Lay-out og tilretelæggelse: Helsingør Kommunes Museer.

ET NORDSJÆLLANDSK HUSMANDS- OG LANDHÅNDVÆRKERHJEM FRA MIDTEN AF 1800-ÅRENE. *Af Flemming Beyer*

Nordsjællandsk Folkemuseums Husmandssted fra Laugø er nu genåbnet som museum. Fem års arbejde med flytning og opbygning af huset på Sophienborg - et nyt museumscenter ved Hillerød - er ved at være tilendebragt.

Ejendommen, der rummer hele den nordsjællandske bolig- og byggetradition, er den eneste bevarede af sin art.
Da museet i 1924-25 erhvervede huset og flyttede det til Hillerød som museum, var det hensigten at kunne vise datidens befolkning, hvordan langt hovedparten af vore forfædre i Nordsjælland levede og boede. Det samme er ideen i dag, hvor bygningen er udformet og indrettet med møbler og ting fra tiden omkring 1850. På dette tidspunkt levede endnu det traditionelle landbrug og håndværk, som også kan opleves i museets husmands-og landhåndværkerhjem fra Laugø.
Både bygningen og den familie som levede i huset er i museumssammenhæng unik. Bygningen, fordi den i konstruktionen viser det specielle nordsjællandske bindingsværk med glammede bjælker og lange sidebånd, alt hvidkalket som sig hør og bør i Nordsjælland. Indretningsmæssigt

Lille Ravnebjerghus i Laugø, et husmands- og landhåndværkerhjem. Tegnet af Kr. Kongstad 1924.

typisk med det sjællandske "forstuekøkken", dvs. et fag med både indgang og en stor køkkenskorsten hvorom alt det ildstedsmæssige er samlet - kogested, bageovn, gruekedel, maltkølle til ølbrygning, bilæggerovn til stuen mm. Op til skorstensfaget ligger på den ene side stuen, på den anden side stegerset, sådan som i 90% af husene i Nordsjælland i 1700-og 1800-årene.
Familien, som boede i huset gennem tre generationer fra 1797 til 1908, var ikke en helt almindelig husmandsfamilie.
Selve husmandsbruget var af forholdsvis beskeden størrelse, nemlig omkring syv tdr. land, overvejende ringe jord. Husdyrholdet bestod af et par køer og en hest samt en gris, et par får og nogle høns, alt i alt nok til en god selvforsynende husholdning.
Men familien ville mere end det. Da den yngste søn af første generation blev gift i 1828 og flyttede ind på husmandsstedet, lærte han at lave solde (sigter til korn mm.) som bierhverv. Soldene blev afsat på markederne i Nordsjælland og virksomheden blev tilsyneladende så blomstrende, at ejendommen snart blev kaldt "soldsætterens sted".
Da soldsætterens fire sønner fra 1830erne voksede op, blev de sendt i håndværkerlære i byen, hvilket var noget ganske usædvanligt for en husmandsfamilie. De blev uddannet som henholdsvis væver, tømrer, skomager og hjulmand.
I en kortere periode i 1860erne boede og virkede alle sønnerne med deres respektive håndværk på husmandsstedet, således, at der sammen med faderen ialt var fem forskellige håndværk i gang samtidig på ejendommen - unægtelig utroligt imponerende.
Musealt gør dette husmandsstedet meget spændende og til noget unikt, idet man kan vise husmandsbrug og fem landhåndværk på samme ejendom i ægte omgivelser. Ikke kun noget, der er tilflyttet musealt, men noget egenartet og spændende fra det gamle Nordsjælland.

Frem til september kan museet besøges alle dage undt. mandag, kl. 11-16. Herefter er der åbent i efterårsferien og efter aftale. Sophienborg, Sophienborg Allé, 3400 Hillerød. Telf: 4226 4379.

Bønderne i Græsted blev hånet af deres egen præst.

af Gunnar Petersen

I 1986 rensede kommunens vejmænd begge vejsider ud ad Tulstrupvej vest for Græsted By. Her frilagde de et gammelt stengærde, hvori var anbragt en udhugget sten med et par store briller foroven og nedenunder navnet P. Sciwe samt årstallet 1807. Stenen står i gærdet ca. en halv kilometer fra Græsted. Den har i generationer været kendt af lokalbefolkningen som »Brille-Stenen«. Historien bag denne har jeg fundet i Græsted Lokalhistoriske Arkiv.
Peter Sciwe, som i 1807 rejste stenen, var den tredie og sidste af et præstedynasti i det daværende Græsted-Maarum sogn. En

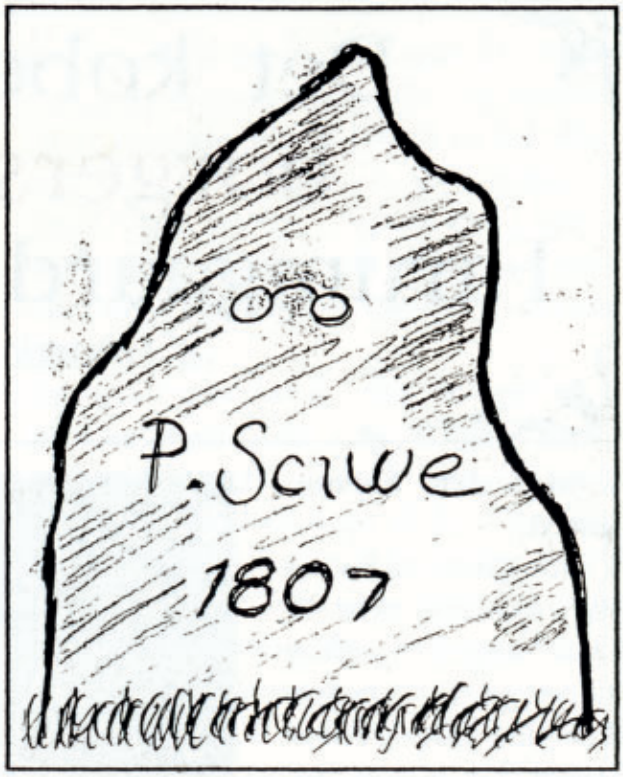
yderst stridbar præst, som sognene måtte trækkes med i 34 år, fortæller de gulnede arkivalier.

I 1784 blev Peter Sciwe hjælpepræst for sin far, som han senere efterfulgte. Det var ikke alene sognets beboere, som P. Sciwe lå i strid med, men også med sin egen familie. Den hidsige præst veg ikke engang tilbage for at slå sin gamle far, og det så alvorligt, at sagen blev indklaget for provst Schrøder i Søborg.

I 1791 skulle den samme provst holde visitats i Græsted og havde anmeldt sin ankomst. Men det brød P. Sciwe sig ikke om. Han var langt inde i gudstjenesten, da provsten kom. Det førte til, at denne hån blev indbragt for provsteretten til nærmere bedømmelse. Desuden lå P. Sciwe ustandselig i strid med egnens bønder, degne og skolelærere. Til sidst blev det derfor provsteretten for meget, og i 1817 blev P. Sciwe afsat.

Han købte Flynderupgaard ved Helsingør, men her kunne han heller ikke begå sig og flytede derfor til København, hvor han døde 1828 i en alder af 78 år.

Men tilbage til Brille-Stenen. I 1790 klagede P. Sciwe til kancelliet over, at bøndernes kreaturer hjemsøgte præstegårdens marker, og derfor søgte han staten om at få bevilget et stengærde fra præstegården og ud til skoven. Det nødvendige beløb blev stillet til rådighed, og i 1807 stod

Sciwes provokerende mindesten.

gærdet færdigt. (Det er en del af dette gærde, der nu er frilagt) For at triumfere over for bønderne, lod P. Sciwe stenen rejse som et monument over sig selv, men ikke nok med det. Han lod et par store briller indhugge i stenen oven over sit navn, som tegn på, hvem der var den klogeste, og hvem der fik sin vilje.

Hvordan bønderne tog denne fornærmelse, melder historien intet om. De har sikkert ikke været kede af det, da han blev afskediget som præst 10 år senere.

Ny afdeling om vort århundredes historie på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg:

Den 7. september åbner Frederiksborgmuseet en ny afdeling om vort århundredes danske historie på slottets 3. etage. Udstillingen er opbygget historisk og kronologisk, og fortælles med portrætter -malede, skulpturer, tegninger, grafik og fotografier- af fremtrædende danskere indenfor alle samfundslivets områder: politik, erhvervsliv, videnskab, kunst m.m. Den besøgende vil møde dem alle, lige fra Thorvald Stauning og Suzanne Brøgger til Niels Bohr og Peter Schmeichel. To små biografer viser interessante historiske film indenfor området, for også at udnytte filmens og de elektroniske mediers tidsalder.

Red.

Det københavnske borgerskab på Farumgaard i 1920´erne

af Henrik R. Zip Sane

Lystgården Farumgaard.

Farumgaard ved Farum Sø´s nordre bred er ikke nogen egentlig bondegård. Snarere kan man kalde Farumgaard for noget, der ligger nærmest midt imellem, f.eks. en lystgård eller tilsvarende. Ordet lystgård er heller ikke helt rammende, for der ligger ligesom i ordet, at man som ejer af Farumgaard også har noget andet end lige den ene gård, således at man f.eks. er på Farumgaard om sommeren eller lignende. Sådan har det for nogle ejere været med Farumgaard, men næsten kun som en undtagelse, der bekræfter reglen i nyere tid, altså perioden efter ca. 1800. Gården havde efter udskiftningen ca. 220 tdr. land jordtilliggende, hvilket nok gjorde den en del større end de fleste bøndergårde på egnen, men bestemt ikke til noget særligt blandt herregårdene. Som herregård kunne Farumgaard højst høre til i en gruppe af optagelsessøgende til danmarksserien.

Farumgaard har haft den skæbne, at den har skiftet ejere temmelig hyppigt. Kun sjældent finder man to generationer af samme slægt blandt ejerne. Mange fra ejerlisten har været relativt fremstående folk, ikke mindst i 1800-tallet. I slutningen af forrige århundrede var der således både en generalmajor, en minister og en jægermester at finde blandt ejerne, så der var trods stedets lidenhed skabt en tradition for en livsstil og social status, som man almindeligvis kun fandt blandt de bedst stillede samfundslag i Danmark.

Elisabeth Mozart Jensen bliver ejer.

I 1906 solgte jægermester Ejnar Sehested hovedparten af Farumgaards jorder fra.

Køberen var et udstykningsaktieselskab af den slags, som var så karakteristiske for området mellem Københavns ydre nordkvarterer og op til en halvcirkel fra Hørsholm over Birkerød og Farum til de vestligste dele af Ballerup; med andre ord området som langsomt frigjortes fra de militære magters servitutter vedrørende provisorietidens befæstningsanlæg.
Aktieselskabet Farumgaard skulle tjene penge på udstykning af byggegrunde på de godt og vel 210 tdr. land man havde erhvervet. Det gik lidt trægt i starten, men efter 1. Verdenskrig kom der for alvor gang i udstykningsforretningerne.
Allerede forinden, nemlig i 1913, solgte enkefru Sehested (jægermesteren var død få år før) den resterende del af ejendommen Farumgaard til en anden enkefrue, nemlig Elisabeth Mozart Jensen, som indtil da havde boet i København. Fru Mozart Jensen var 56 år gammel, da hun overtog gården og flyttede ind, altså ikke helt ung mere, men var heller ikke egentlig gammel, selv efter den tids målestok.

Farumgaards ejere isolerede sig.
Farumgaard havde specielt i sidste halvdel af forrige århundrede været noget socialt isoleret i forhold til det omkringliggende lokalsamfund.
Et par af ejerne, nemlig generalmajor Fensmark og jægermester Sehested, havde i perioder iværksat mere eller mindre overmodige og kostbare projekter, bl.a. forsøg med dampdrevet tørveopgravning og undersøgelser af muligheden for produktion af kunstig marmor med Farum Sø´s sandede bredder som råstof. Et af de mere spektakulære projekter var amfibiebåden Svanen, som i et par år vakte almindelig opsigt, når den blev trukket over Fiskebæktangen fra Furesøen over i Farum Sø, i hvilken sidste den lagde til ved Farumgaards kombinerede båd- og badebro.
Disse projekter havde ført til en del arbejde for lokale håndværkere, ikke mindst for smed Adolf Møller i Farum som i tide og utide skulle tilkaldes, når Svanen var sejlet ind i de skinner den skulle køre over tangen på.
Ingen af ejerne havde f.eks. deltaget i sognerådsarbejdet eller i de mange foreninger, som opstod i Farum som alle andre steder. Siden slutningen af det 18. århundrede ser man heller ikke ejerne på Farumgaard, som f.eks. mæcener eller donatorer i lokalsamfundet. Selvfølgelig var der enkelte undtagelser, som f.eks. indkvartering af en gårdejer med familie på Farumgaard i nogle dage efter en frygtelig gårdbrand i 1908.
Det er generelt mere typisk at f.eks. jægermester Sehested ikke bragte samkvemmet med lokalbefolkningen meget videre end til at opføre et badehus, som hans familie havde fælles med gammeljomfruerne Garde, som var døtre af en tidligere ejer, og så sognets åndelige højdepunkt, nemlig den hyggelige præstefamilie omkring Christian C. L. Schiødte ...og så var det endda præsten som skulle føre kassebogen og besørge årlig vedligeholdelse.
Da fru Mozart Jensen flyttede ind på Farumgaard i foråret 1913, vakte hun en del opsigt. Ikke fordi hun egentlig var noget særligt; hun dyrkede heller ikke meget samkvem med lokalbefolkningen, men fordi hun vist var den første beboer med automobil! Til byens drengestreger hørte snart at kaste sten eller andet kasteskyts efter dette larmende monstrum. Fru Mozart Jensen var enke efter en selfmade mand i København, nemlig jernhandler Mozart Jensen. Det var for formuen herfra, hun erhvervede Farumgaard.

Farum i udvikling, men stadig med udflugtsappel.

Landbrugersamfundet Farum var på den tid i hastigt opbrud. Efter jernbanens åbning i april 1906, gik det hastigt med telefon og bank samme år; jernbanehotel og konditori samt en mængde nye håndværkere, som bosatte sig langs bygaden, d.v.s. den nuværende Farum Hovedgade. De skabte liv i nye forretninger og efterhånden i det politiske liv. Stationsbyen opstod med 4-5 købmands- og grovvarehandlende samt alle de mange mesterskilte ud mod vejen. I 1912 opførtes ny og moderne privatskolebygning og året efter, altså samme år som fru Mozart Jensen kom til Farum, blev der indlagt elektricitet.

I samtiden oplevedes udviklingen som hæsblæsende, fyldt som den var med nye lyde og synsindtryk. Vi skal imidlertid også huske på, at denne udvikling fandt sted på et relativt lille geografisk område. Rundt om den nye stationsby lå landet der stadig. Store marker og grønne områder lå få minutters spadseretur nord og vest for bygaden.

Da samtidig banen havde flyttet Farum tættere på hovedstaden med en transporttid på godt og vel en time ud fra Lygten på Nørrebro, ja så blev Farum hastigt inddraget i det grønne udflugtsområde for københavnerne. Mens det mere velbjergede borgerskab i hovedstaden foretrak at bade ved Øresundskysten eller tage til Kattegatkystens små perler, Tisvilde, Rågeleje, Hornbæk o.s.v., så drog middelstanden til søerne. Vejle Sø, Bagsværd Sø, Furesø og Farum Sø oplevede et turistmæssigt ry-

Et kig ind i et af fru Mozart Jensens værelser på Farumgaard udstyret med udsøgte møbler og malerier. Fot. 1927.

kind, som aldrig før. For Farums vedkommende medførte det et forlystelsesliv, som særligt knyttede sig til Jernbanehotellet og Fiskebæk Hotel. Dette glade og ubekymrede liv, samt rygtet om fuglesang i Farum var noget man hørte om i København, også i spidsborgerlige kredse.

Fru Mozart Jensens gæstebog.

På Farums Arkiver & Museer modtog vi fornylig en gæstebog, som enkefruen på Farumgaard havde benyttet. Inden jeg begyndte at bladre i den, havde jeg ingen større forventninger; for det jeg havde fået at vide om fru Mozart Jensens tid på Farumgaard havde klart givet mig det indtryk, at hun måtte have kedet sig utroligt. Hun deltog jo ikke i noget i byen! Fra sognerådets protokoller vidste jeg, at hun ikke var let at have med at gøre, når det drejede sig om enten vejvedligeholdelse eller skattebetaling, og af et interview for et par år siden med en tidligere stuepige på Farumgaard fremgik det, at »fruen« var lidt af en rappenskralde, som i sine sidste år i slutningen af 1920´erne tilbragte mange timer med at se nærmest hånligt ud af vinduet.

Stor var derfor min forundring, da gæstebogen afslørede, at der næsten konstant var gæster gennem hele fru Mozart Jensens tid på Farumgaard fra 1913 til hun døde i 1931.

Navn efter navn på mennesker, som havde besøgt enkefruen. De fleste skrev deres signatur ind med angivelse af et datointerval på et par dage eller tre, så der var altså tale om liggende gæster. Efter første gennembladning, stod det også klart for mig, at langt den overvejende del af gæsterne ikke alene var fra Farum, men også tilhørte spidsborgerskabet i hovedstaden. Når jeg så tænkte på, at jeg tidligere havde hørt om, hvor lidt enkefruen havde aflejret af minder hos lokalbefolkningen gennem efterkommere af landbrugere og stationsbyens handlende, gik det selvfølgelig op for mig, at alle disse vidneudsagn netop bekræftede de tætte skodder, der havde været mellem Farumgaards indre liv og lokalbefolkningen. Navne som Pontoppidan, Hirschsprung, Castenskiold, Tutein, Schaffalitzky de Muckadell, Heide, Nimb og Salomonsen fyldte bogen. Personerne bag disse navne har formodentlig højst kunnet opleve Farums egen befolkning som provinsiel eller næsten eksotisk, hvis de af og til fik lov af deres værtinde at komme tættere på end at kigge ud af vinduet!

Venner og bekendte, men mest familie.

Et nøjere studie af gæstebogens mange navne gør det muligt at vise nogle linier eller stukturer i kredsen.

Mindst overraskende er det vel, at hendes familie med slægtsnavnet Molt Wengel, eller bare Wengel, er hyppige gæster. Enkefruen havde ikke selv børn, så gæsterne blev i stedet søskende, kusiner og ikke mindst nevøer og niecer. De flittigste af familiemedlemmerne kom 10-12 gange om året og (naturligvis) særligt om sommeren, hvor have og park kunne nydes vekselvirkende med dukkerter eller roture på Farum Sø. Slægten er ikke ukendt. I midten af forrige århundrede leverede den bl.a. en meget populær romanforfatter.

Landmandsbanken

En anden gruppe af besøgende udgøres af finansfamilier fra datidens kendte vekselér- og bankdynastier. Landmandsbanken, som dengang ikke bare var Danmarks største pengeinstitut, men endda hele Skandinaviens, var repræsenteret på Farumgaard af både bestyrelsesmedlemmer,

eller som det rigtig hed dengang »Bankraadsmedlemmer«, som f.eks. familien Harhoff og af direktørfamilierne Heilmann og Glückstadt. Det var måske ikke så mærkeligt, at Landmandsbankens spidser kom til Farumgaard, idet enkefru Mozart Jensens ene nevø og hyppigste logerende var kontorchef i denne banks hovedsæde i København. Men også Landmandsbankens største konkurrent var repræsenteret på Farumgaard. Familien Heide, altså til direktør Axel Heide fra Privatbanken, samt i øvrigt formand for Arbejdsgiverforeningen, kom også, omend i mindre omfang, ud til Farum.
Dominerende vekselererdynastier som Levy og Salomonsen sendte også indehaverfamilier til Farumgaard, hvilket så iøvrigt er med til at bekræfte, at det var de ledende kredse omkring Landmandsbankens altdominerende førstedirektør Emil Glückstadt, som holdt sig til. Men det var altså før Landmandsbanken krakkede i 1922! Direktør Glückstadt selv ses i gæstebogen kun indført en enkelt gang. Det var i 1919, hvilket er bemærkelsesværdigt. Måske er det et tilfælde, men det var umiddelbart efter Landmandsbanken overtog Farums lokale bank, nemlig Slangerupbanens Oplandsbank, som efter 1. Verdenskrig var insolvent. Måske har den anerkendte finanstroldmand benyttet lejligheden til at se, hvad han havde købt!

Blandt de øvrige gæster.

Sagførernavne som Brodersen, Fenger og Arentzen finder man også i gæstebogen, og såmænd et par politiker- og ministernavne som Kornov og Neergaard.
Først og sidst er det dog tidens danske erhvervsliv, som samles på Farumgaard. Det er det københavnske erhvervsliv, og det er det helt store erhvervsliv, altså formodentlig bekendtskaber, som rækker tilbage til fru Mozart Jensens ægteskabs forretningsmæssige og standsmæssige forbindelser gennem den store jernhandlers virke.
Hoppe, Kruger, Brun, Krebs, Balin, Wolf o.s.v. tager til Farum for at ligge på landet et par dage eller måske en hel uge hos enkefruen. Meget ofte er det ikke virksomhedsejerne selv, men hustruer og børneflokke. En driftig erhvervsmand fra det pulserende København havde enten ikke tid eller manglede lyst til et besøg hos »Enken«. Farumgaard og Farum var jo overset på få minutter!
Elisabeth Mozart Jensen havde jo folk på Farumgaard, bl.a. en selskabsdame. Det var frøken Constance Frølund. I enkefruens sidste år fremgår det af gæstebogen, at de fremmedes besøg blev færre, men til gengæld kunne frøken Frølunds slægt sætte huset på den anden ende. Hvis deres opholdsdatoer i gæstebogen er pålidelige -og hvorfor skulle de ikke være det?- så var Farumgaard nærmest »Frølunds Hotel« i somrene 1926 og 1927.

De få lokale gæster.

Der var enkelte af Farums egen befolkning, som aflagde Elisabeth Mozart Jensen besøg, men de var meget få. Pastor Schiødtes efterfølger i Farum, pastor Otto Krogh kom en enkelt gang, og det gjorde Farums gamle lærer, Frederik Horst også. Få år før fru Mozart Jensen døde, fik hun endda besøg af sognerådsformanden, stationsforstander Johannes Jespersen, men at dømme efter dateringen, kan det meget vel have været andet end en høflighedsvisit, for på det tidspunkt forhandlede sognerådet atter vejvedligeholdelse med enkefruen.
Kun to lokale familier skiller sig lidt ud. Lægefamilien, som var naboer til Farum-

gaard, nemlig doktor Erik O. Castberg, kom med hustru og børn med få års mellemrum. Der var nok en del at tale om, måske ikke mindst haveanlæg og skelforhold, hvilket parterne også skrev både til hinanden og sognerådet om.

Den anden lokale familie var den Sandske, altså overretssagfører Rudolf Sand og hands husstand. Faktisk afslører gæstebogen, at fru Sand, mens hun var fru Rachel Rasmussen og gift med doktor Castbergs forgænger i Farum, kom hos fru Mozart Jensen, og at hun begyndte at komme hyppigere på Farumgaard, da hun meget pludseligt blev enke i 1914. Rudolf Sand kom som solo gæst fra 1917 og samme år blev han såmænd gift med den unge lægeenke, så hvem ved; man kan gøre sig mange tanker om Kirsten Giftekniv og andet. Men det fortæller gæstebogen dog ikke noget om.

En myte er i hvert tilfælde faldet til jorden. Ikke mindre end 464 forskellige navne optræder i gæstebogen i Elisabeth Mozart Jensens periode fra 1913 til 1931. Det var altså ikke et tomt hus, og fru Mozart Jensen isolerede sig ikke. Men det var hovedstadens bedrestillede kredse, som fandt et fristed og feriested på Farumgaard, og der var en klar tendens til at en velkendt klike af gullaschbaroner, storspekulanterne omkring Landmandsbanken, med familie og venner var hoveddeltagere.

Fru Mozart Jensen på Farumgaards terrasse. Udsnit af fotografi. 1927.

Sensommertur til den skønne Hammermølle ved Hellebæk.

Lørdag, den 11. september 1993, kl. 13.30.

Vi mødes på parkeringspladsen ved Hammermøllen kl. 13.30 (få minutters gang fra Hellebæk station på Helsingør-Hornbæk-Gillelejebanen).

Fra P-pladsen ved Hammermøllen, Bøssemagergade 21, Hellebæk, går vi ad den gamle brolagte vej, Gl.Hellebækvej, op over Trompeterbakken - med udsigt ned over møllen - op til svinget ved Bondedammen, hvor vi skal se bymodellen - anno 1823, der befinder sig i Turbinehuset, hvor formanden for Hammermøllefonden,

arkitekt Vagn Kieler vil gennemgå modellen.
Derefter går turen gennem det gamle Hellebæk med de smukke rækkehuse i Bøssemagergade forbi Proberhuset, hvor geværerne afprøvedes, Probermesterboligen, Tinrækken ned mod Strandvejen og forbi Kongens Mølle fra Frederik II's tid.
Vi ser også byens stateligste hus: Hellebækgård bygget 1747 af generalkrigskommissær Stefan Hansen, der jo også er kendt for sit smukke palæ, Strandgade 95 i Helsingør.
Vi går gennem Hellebækgårds have forbi resterne af udsigtspavillonen fra grev Schimmelmanns tid, videre gennem skoven forbi "De edssvornes Hus", hvor Danmarks første maskingeværer blev fabrikeret.
Herfra over Hellebæk station ad Hammermøllevej til møllen, hvor kaffen indtages (kaffe og brød koster kr. 30). Hele turen er ca. 2,5 km. lang, men kan afkortes af dårligt gående.
Tilmelding til turen inden den 7. september til: Erik Buch Vestergaard (4921 4604), Anna Esbech (4217 8349) eller Åse Zinck (4231 1385). Aftal eventuelt samkørsel. Tog afgår fra Helsingør til Hellebæk kl. 12.55.
PS: Det kan anbefales at læse: Victor Thalbitzer: Hellebæk før og nu, og/eller O.Westengaard-Hildinge: En byvandring i Hellebæk-Aalsgaard.

Må følgende beskrivelse givet af Godfred Hartmann i Nordsjælland (Gyldendal 1986) inspirere rigtig mange af foreningens medlemmer til at deltage i sensommerturen:
»Det er som om eventyret møder os i Hellebæk. Der er noget næsten hemmelighedsfuldt over den lille skov, hvor gamle huse kanter den snoede vej. Mosekonen brygger stærkere her end i naboskoven, og det er som om elverpigerne lettere lokkes frem fra de dampende søer.
En skov omkring et samfund af driftige folk - følsomme sværmere, men også et samfund, som for længst er gået til hvile. Hellebækken - den hellige bæk - er løbet tør. Den tog vandet fra søerne og fik engang vanddrevne hjul til at løbe plaskende rundt og ilden til at blusse i ovne og esser. Hellebæk var et industrisamfund længe før Frederiksværk var kommet i gang.....
Vist er Hellebæk noget særligt. På en lille plet på Danmarkskortet er samlet meget af det, som vi forstår ved dansk natur. De stille skovsøer - de ranke bøgetræer - det blå Øresund - og de marker som bugter sig i bakkedal. "Der er vist intet punkt i Danmark hvorpå de ord: 'Danmark du Perle som svømmer paa Voven' passer bedre end paa Hellebæk. Hvilken Rigdom! Hvilken Afveksling i Landskabet. Det udstrakte Hav til højre, stoltere, friskere, end man i Omegnen af København er vant til at se det. I Baggrunden Kullens mørke, alvorlige Banker, paa hvis sorte vægge de forbifarende Skibes hvide Sejl vise sig, som Maanen foran en Tordensky." Fru Heiberg har fattet den romantiske stemning der altid har hvilet over Hellebæk. Fortiden har talt til hende, som stedet talte til Carsten Hauch.

Duftende Kløver bag dæmrende Skove
Mægtige Bølge der spejles i Vand
Roser der blusse ved rullende Vove
Rislende Bække der lege ved Strand

Stormen dog vexsler med solklare Dage
Kattegat bruser mod Sveriges Strand
Kullen det kaster mod Danmark tilbage
Dejligt at se er det stormende Vand.